

De uniformen van het leger van de Bataafsche Republiek

DE ARTILLERIE

Organisatie

Bij de overgang van de oude Republiek der Vereenigde Nederlanden in de Bataafsche Republiek bestond de artillerie uit 5 bataljons elk van 4 compagnieën en een Brigade Rijdende Artillerie.

Hieruit werden 5 bataljons, elk van 6 compagnieën Artillerie te Voet en het Korps Rijdende Artillerie gevormd.

Elk bataljon Artillerie te Voet bestond uit een staf: 1 luitenant-kolonel, 1 luitenant-adjutant, 1 luitenant-kwartiermeester en 1 tamboer-majoor. Elke compagnie uit 1 kapitein, 2 1ste luitenants, 2 onder-luitenants, 1 1e bombardier (sergeant-majoor), 7 bombardiers (sergeants), 1 korporaal-fourier, 7 korporaaals, 2 kadets-élève, 2 tamboers, 1 wielmaker, 1 smid en 1 chirurgijn benevens 70 kanonniërs. De totale sterkte van het bataljon bedroeg derhalve 39 officieren en 565 manschappen.

Bij een troepenvermeerdering van januari 1800 kreeg elke compagnie een vermeerdering van 1 tweede kapitein, 1 bombardier, 1 korporaal, 2 tamboers, 1 wielmaker, 1 smid en 58 kanonniërs.

In 1805 werd de organisatie opnieuw gewijzigd in dien zin, dat er nu een Regiment Artillerie van 3 bataljons van 6 compagnieën bestond. De sterkte van de compagnie werd teruggebracht tot 80 kanonniërs en 3 werklieden, de overige functionarissen bleven op de zelfde sterkte. De Rijdende Artillerie was oorspronkelijk ondergebracht bij het 1ste bataljon, maar werd bij het Besluit van 18 november 1795 een zelfstandig korps van 2 compagnieën.

De samenstelling van een compagnie was als volgt: 1 kapitein, 1 eerste luitenant, 2 onder-luitenants, 1 eerste wachtmeester, 6 wachtmeesters, 1 korporaal-Tourier, 6 korporaaals, 2 kadets-élève, 1 trompetter, 3 werklieden en 64 kanonniërs.

Bij de hierboven reeds vermelde vermeerdering van 1800 kwamen daar 1 tweede kapitein, 1 wachtmeester, 1 korporaal, 1 trompetter en 16 kanonniërs bij.

De reorganisatie van 1805 bracht het aantal kanonniërs weer op 64 terug, maar het aantal wachtmeesters en korporaaals werd op 8 van elke rang gebracht.

Het korps werd gecommandeerd door de eerste kapitein van één der compagnieën, die de functie van 2e luitenant-kolonel kreeg.

De z.g. "kleine staf" van het korps was op de sterkte van 1 2e luitenant-adjutant, 1 1e luitenant-kwartiermeester, 2 2e chirurgijns, 1 onderpikleur, 2 zadelmakers, 1 vaansmid en 1 2e smid gebleven.

De veldtrein

In die dagen was het vervoer van het geschut, enz. opgedragen aan een afzonderlijke veldtrein, waarvan het materieel in vredetijd was opgeslagen in Amersfoort:

De veldtrein werd in 1800 als een afzonderlijk korps opgericht, doch reeds in het volgende jaar weer ontbonden. Het Korps Rijdende Artillerie kreeg toen een aparte treindivisie.

De sterkte hiervan bedroeg: 1 trein-luitenant, 1 oppercommandeur, 2 commandeurs (te vergelijken met opperwachtmeester en wachtmeesters) en 21 kanonrijders. Elke compagnie had één treindivisie tot haar beschikking.

ARTILLERIE VAN DE GARDE.

Bij de Lijfwacht, die bij het Besluit van 12 juni ten dienste van de Raadpensionaris werd opgericht, was 1 compagnie Garde-Artillerie te Voet ingedeeld. Deze compagnie bleef de 1e compagnie van het 1e bataljon Artillerie uitmaken.

Deze compagnie zal in deze studie verder buiten beschouwing blijven, aangezien zij reeds uitvoerig behandeld is in het artikel over de Artillerie van de Garde in Armamentaria 8.

KRIJGSVERRICHTINGEN

Aan bijna alle krijgsverrichtingen van het Bataafsche leger werd door artillerie-onderdelen deelgenomen.

De voornaamste waren:

Bij de Expeditionnaire divisie onder Daendels bestemd voor de veldtocht in Duitsland in 1796 en voor de landing in Ierland in 1797 bevonden zich 2 compagnieën Rijdende Artillerie.

Bij de Verdediging van Noord Holland tijdens de inval van de Engelsen en Russen werden verschillende artillerieonderdelen ingezet.

Bij de Bataafsche divisie tijdens de winterveldtocht aan de Main onder Augereau waren 3 compagnieën Artillerie te voet en de 1e compagnie Rijdende Artillerie ingedeeld.

De Divisie die onder Dumonceau beschikbaar moest zijn voor de landingen in Engeland in 1803, telde 4 compagnieën Artillerie te Voet en de 1e compagnie Rijdende Artillerie.

5 Compagnieën Artillerie te Voet en dezelfde compagnie Rijdende Artillerie werden van 7 augustus tot 2 september 1805 op de vloot onder admiraal De Winter ingescheept, voor bovengenoemd doel paraat gehouden. Na ontscheeping vertrokken dezelfde troepen naar Duitsland om de veldtocht tegen de 3e coalitie mee te maken, waarbij zij de 12e oktober te Ulm en 25 november te Wenen waren.

Inmiddels was een andere Bataafsche divisie ingedeeld bij het Fransche Noorderleger onder Louis Bonaparte. Hierbij bevonden zich 2 divisies Artillerie te Voet en 1 divisie Rijdende Artillerie.

UNIFORMEN

Na de omwenteling van 1795 bleef de artillerie gekleed in dezelfde uniformen, die zij eigenlijk al gedurende de gehele 18e eeuw gedragen had, n.l. donkerblauwe uniformen met rode uitmonstering. De verdere ontwikkeling van de kleding tijdens de Bataafsche Republiek zal nu voor de verschillende korpsen afzonderlijk worden behandeld.

Artillerie te voet

Zoals gezegd bleef de kleding van de Artillerie te Voet aanvankelijk ongewijzigd. Deze bestond uit een zwarte hoed met gedurende de eerste maanden van 1795 een driekleurige maar sinds 14 september van dat jaar een zwarte cocarde. Donkerblauwe rok met rode kraag en opslagen, borstkleppen en schouderlappen van dezelfde kleur als de rok met rode biezen; geelkoperen knopen. De voering van de rok, zichtbaar aan de opgeslagen rokspenden, was rood met op de pandopslagen donkerblauwe hartjes.

Donkerblauw vest met rode biezen langs de randen en donkerblauwe broek, Des zomers witte, maar des winters en op mars of te velde zwarte slobkousen en zwarte schoenen.

De vernieuwing van kleding was op dezelfde wijze geregeld als bij de infanterie (zie Armamentaria 9).

Eerst in 1802 krijgen wij in de besluiten van 27 november een min of meer uitvoerige beschrijving van de uniformen. Voordien was reeds op 24 januari 1801 de bepaling gekomen, dat de bataljons door nummers op de knopen zouden worden onderscheiden. Verder was per 27 maart van datzelfde jaar een buisje van blauw carsaai met een blauw linnen werkbreek als werkkleding ingevoerd.

De rokken zouden vanaf dat tijdstip van laken worden vervaardigd.

De uniformbeschrijving van 27 november 1802:

Donkerblauwe rok, vest en pantalon; gele knopen. De rok met rode kraag en opslagen, welke beide met lichtblauwe biezen omgeven waren. De borstkleppen waren donkerblauw met rode biezen; de schouderlappen eveneens donkerblauw met rode biezen. Op de achterpanden hartjes van donkerblauw laken. De zakkleppen waren in de breedte van de panden aangebracht en voorzien van rode biezen.

Bij het vest waren de vóór- en onderzijde eveneens rood gebiesd, terwijl ook hier de zakkleppen door rode biezen waren gemarkeerd. Hierbij werd een zwarte hoed gedragen met zwarte cocarde, gele lis en knoop, rode hoedkwastjes of troetels en een zwarte pluim met rode top.

Zwarte slobkousen met witte stevelmanchetten.

Het leerwerk, een koppel met koperen slot om het middel, was zwart. Bij een nadere lastgeving van 28 april 1803 moest ook het overige leerwerk, zoals de riemen van de bijtassen, hamerkokers, zagen, scheden en ransels, alsmede van de schoots-vellen van de smeden, de slagbanden en schouder- en spanriemen van de trommen, worden zwartgemaakt. Alleen de schootsvellen van de timmerlieden en wielmakers mochten naturelkleurig blijven. De pluimen met gekleurde top werden al spoedig - 21 november 1803 - vervangen door gekleurde pompons, te weten rood voor het 1e, wit voor het 2e, blauw voor het 3e en geel voor het 4e bataljon. Hoewel het nergens vermeld staat, zullen dezelfde kleuren wel die van de top van de pluimen geweest zijn, want de officieren behielden een zwarte pluim met de tap van dezelfde kleur als de pompons. De hoofdofficieren en de officieren van de bataljonsstaven droegen geheel gekleurde panaches. De kolonel- en -chef en de officieren van de regimentsstaf droegen rode pluimen als de hoofd- en staf officieren van het 1e bataljon. Er zouden nog slechts enkele kleine veranderingen in de kleding worden aangebracht. Zo werden, bij besluit van 25 oktober 1804. De hartjes op de rokspanden vervangen door granaten van donker blauw laken.

Verder kregen de kanonniërs nu rode epauletten in plaats van de tot op dat tijdstip gedragen schouderlappen en rode troetels aan de hoedpunten. Voor kadets en bombardiers waren de epauletten en troetels van zijde, de epauletten met gouden franje.

De sabelkwasten van korporaals en kanonniërs bleven in de kleuren van de compagnieën maar aan een rode band. Deze band was bij de kadets van zilvergalon.

In 1804 werd de werkkleding van de korporaals en manschappen in zoverre veranderd, dat de blauwcarsaai buisjes voorzien werden van een rode kraag en geelkoperen knopen. De linnen lange broek werd vervangen door een van blauw carsaai.

Ten slotte kregen de korporaals en manschappen eerst in december 1805 de beschikking over kapotjassen van blauw carsaai. Deze mochten slechts in de wintermaanden, tussen 1 oktober en april, gedragen worden, wanneer de troepen in garnizoen waren. Blijkbaar werden zij dus te velde het gehele jaar door gedragen wanneer het weer het noodzakelijk maakte.

Dit was al een grote verbetering, want voordien had elke compagnie slechts de beschikking over 18 z.g. "wachtjassen". Hiervoor was bij een besluit van de Commissie te Lande per compagnie een bedrag van f 250.-beschikbaar gesteld voor de aanschaf en onderhoud. (20 december 1797)

Hiervoor werd aan de manschappen wekelijks, te beginnen met 1 januari 1798, een kwart stuiver soldij ingehouden.

Wel weer een typisch staaltje van Hollandse zuinigheid.

De kleding van de officieren

Deze was over het algemeen dezelfde als voor de troep, doch van fijn laken.

De distinctieven bestonden uit gouden epauletten volgens rang, te weten de kolonel droeg epauletten met bouillons, de luitenant kolonel dezelfde maar met een streep van rode zijde op de band, de kapitein geheel gouden epauletten met franje, de eerste luitenant droeg deze met één streep en de tweede luitenant met 2 strepen van rode zijde op de band.

De sabel of degen werd aan een zwartlederen koppel over het vest, onder de rok gedragen.

Als dienstteken werd een rood-wit-blauwe zijden sjerp om het middel over het vest gedragen met de kwast op de linkerzijde.

De overrokken van de officieren waren evenals die van de infanterie-officieren van donkerblauw laken met rode biesen om de opstaande kraag. Hierop werden geen epauletten gedragen, maar de sjerp werd over de overrok om het middel gedragen. De degen werd als gewoonlijk aan de koppel over het vest gedragen, het gevest was door een split in de overrok zichtbaar.

De kleuren van de pluimen van de hoeden van de officieren zijn reeds eerder beschreven.

Bij de kleine veranderingen in de uniformen van 25 oktober 1804 kregen de officieren de granaten op de roksponden in goud geborduurd. Verder waren de sabels van de officieren vervangen door degens met verguld gevest. De troetels op de hoed werden goud in plaats van zilver.

Ten slotte bracht het jaar 1805 voor de officieren zwarte kragen met rode biesen (Besluit van 14 juni) en de zilveren ringkraag in plaats van de sjerp als dienstteken.

Wij hebben slechts enkele tekeningen van artillerieofficieren. J.A. Langendijk maakte in 1798 een aquarel van 2 kapiteins van Artillerie te voet, waarop wij de volgende bijzonderheden zien: de sjerp wordt over de rok gedragen, hetgeen volgens de voorschriften slechts toegestaan was, wanneer de rok bij koud weer geheel toegeknoopt werd gedragen. De hartjes op de roksponden zijn wel erg mistekend, het lijken hier wel ruiten. De biesen om kraag en opslagen zijn hier wit in plaats van lichtblauw, hetgeen weer een typische onnauwkeurigheid van de tekenaar moet zijn. Verder ziet men, dat de linker-figuur zwarte slobkousen draagt (zie besluit van 11 september 1801) en de andere zwarte laarzen, die bij hetzelfde besluit toegestaan waren op mars en te velde. Verder draagt de rechterfiguur een wit vest met dubbele rij vergulde knopen in plaats van een blauw vest met enkele rij knopen. Dergelijke vrijheden werden vaak genomen en behoeven dus niet aan de fantasie van de tekenaar te worden toegeschreven.

De Onderofficieren

De onderofficieren droegen dezelfde kleding als de kanonniers maar van betere kwaliteit laken. De onderscheidingstekens waren als volgt: de eerste bombardiers (sergeant-majoor) 2 gouden chevrons op de ondermouwen, de bombardiers (sergeants) één dergelijke chevron. De korporaal-fourier één chevron op de bovenmouw. Korporaals dragen 2 witte kemelsgaren epauletten. Evenals de officieren kregen de onderofficieren een overrak, doch bij de onderofficieren had deze een dubbele opstaande kraag van de kleur van de overrok zonder biesen. Op de overrok werden wel de chevrons en epauletten gedragen.

Bij de kleine uniformveranderingen van oktober 1804 kregen de bombardiers hoedkwastjes (troetels) van rode zijde met gouden franje bezet. Men moet dat waarschijnlijk aldus interpreteren, dat de buitenste rij franje van de troetels goud was.

Tamboers

De tamboers werden onderscheiden door zwaluwnesten met gele galons. Er wordt nergens vermeld welke kleur de zwaluwnesten zelf hadden en jammer genoeg is er tot nu toe geen enkele tekening bekend, waarop tamboers voorkomen.

De tamboer-majoor had de galons op de zwaluwnesten van goud. Als teken van zijn waardigheid droeg hij een roodfluwelen bandelier met goudgalon bezet en met gouden kwasten en met trommelstokken met verguldzilveren beslag. De tamboer-majoorstok had een verguld zilveren knop. Op de hoed droeg hij een driekleurige panache.

Bewapening

Oorspronkelijk waren de artilleristen alleen bewapend met een korte sabel met geelkoperen gevest, zwartlederen schede met garnituur van geel koper. Rode sabelkwast aan dito band.

Bij het Besluit van 12 september 1804 kregen de manschappen lichte geweren.

De officieren waren oorspronkelijk met een sabel bewapend. Deze had een verguld metalen gevest met één beugel en een zwartlederen schede met garnituur van verguld koper. De sabelkwast was van zilver met rode en blauwe zijde aan dito band. 12 augustus 1804 werd deze sabel vervangen door een degen met verguld gevest. De dragon bleef ongewijzigd.

De Rijdende Artillerie

Aanvankelijk was het als bij de andere korpsen, de kleding als voor de omwenteling, maar al spoedig verscheen een nieuw voorschrift. Dat verschilde niet zo heel veel met de vorige bepalingen en luidde als volgt:

Rok van donkerblauw laken met borstkleppen van dezelfde kleur, voering van blauwe saai, rode kraag en opslagen; rode epauletten van kemelshaar.

Vest en broek van donkerblauw laken alles met rood koord geboord; de broek met leder bezet. Overbroek van blauw laken, eveneens met leder bezet.

Hoed met zwarte kokarde; zwarte panache met rode top. Huzarenlaarzen met koperen sporen. (22 april 1796).

Het voornaamste verschil met de vorige uniform was, dat eertijds de voering en dus de pandopslagen rood waren en dat de beenbekleding vroeger bestond uit een gele lederen broek met hoge laarzen.

Bij het Besluit van 27 november 1802 werd een nieuwe beschrijving van de uniform gegeven en kleine wijzigingen aangebracht. Donkerblauwe rok met rode biezen om de borstkleppen, kraag, opslagen en panden. Op de laatste rode granaten. Rode epauletten. Gele knopen.

Donkerblauw vest; dito pantalon met rode galons. Halve laarzen met koperen sporen.

Hoed met rode pluim, troetels, lis en galon. Zwart leerwerk.

Bezien wij de gouaches van J.J. Genaert, die naar deze voorschriften zijn getekend, dan komen nog allerlei details naar voren. Onder de galons van de hoed zijn kennelijk de banden bedoeld, die dienen om de randen van de hoed bijeen te houden ("op te tomen"). De pluim is van beduidend langere veren dan b.v. bij de artillerie te voet. De borstkleppen zijn evenals bij de cavalerie vierkant gesneden en tot onder aan toe dichtgehaakt.

Verder bestaan er twee duidelijk verschillende versies van deze gouaches, nl. één met de blauwe kraag en rode biezen en één met rode kraag met een witte bies langs voor en bovenrand. De granaten op de pandopslagen schijnen niet in rood, maar in geel laken te zijn uitgevoerd.

Het vest heeft 2 rode galons verticaal naast de sluiting en een smalle bies langs de onderrand.

Verder zijn er 2 verschillende uitvoeringen van de galons op de dijen van de broek bekend.

Het leerwerk bestaat uit een zwarte giberne met dito bandelier. Op de giberne de letters R.A.

in geel koper; op de bandelier op de borst een granaat en 2 gekruiste palmtakken eveneens van geel koper. De andere delen van het garnituur zoals de gesp, passant en stootplaat zijn van hetzelfde materiaal. De sabelkoppel is tamelijk breed en is van voren gesloten met een koperen plaat, waarop in reliëf 2 gekruiste kanonnen. De ahangriemen zijn ook van zwart leer met koperen gespen.

Witte handschoenen met stijve kappen.

Een aanzienlijke verandering in de uniformering zou in 1804 plaats vinden. Toen werd bij Besluit van 23 september de hoed vervangen door een huzarenmuts met rode pluim en vangsnoer; zwarte kokarde en gele lis.

Verder werd de rok vervangen door een donkerblauwe dolman met rode kraag, opslagen, galons en snoeren; geelkoperen knopen. De huzarensjerp was van blauw kemelsgaren met rode gewerkte schuivers of knopen.

Als kleine tenue een donkerblauwe frak met rode kraag en biezen; roodvest met dito snoeren. Blauwe pantalon met rood galon bezet en met rood koord bewerkt. Blauwe rijbroek met leer bezet. Blauwe stalbuis met rode biezen; blauwe stalmuts met rood galon. Gele zeemleren handschoenen met stijve kappen. Huzarenlaarzen met koperen sporen. Verder een paar voorschoenen aan de laarzen.

Het was de bedoeling, dat de dolman als zomer- en de frak als winterdracht gebruikt zou worden.

Volgens een Besluit van 3 juni 1806 zou de huzarenmuts eervangen worden door een kasket van hetzelfde model als voor de lichte dragonders met rode panache en rode turban om de bol van de kasket. Voor de trompetters zou de panache wit en de turban lichtblauw worden.

Het is te betwijfelen of dit project ooit is uitgevoerd. Immers enkele weken later aanvaardde Lodewijk Napoleon de troon van het Koninkrijk Holland en deze liet voorlopig alle uniformen blijven zoals zij waren.

Er bestond destijds in het voormalig Krijgsgeschiedkundig Archief een gouache van Gevaert, die deze uniform goed weergeeft. De huzarenmuts is echter een soort schako met rode galons om de boven- en onderzijde en met een klep, die met rood galon omboord is. De lis van de kokarde is eveneens van rood galon. In hoeverre dit een ontwerp is of een werkelijk gedragen tenue is moeilijk uit te maken. De dolman is zeker wel gedragen, getuige de tekeningen van Suhr uit Hamburg, maar of dat type schako ooit gedragen is, is op zijn minst twijfelachtig. Het leerwerk op de gouache van 1805 is hetzelfde als op die van 1802. Het merkwaardige is, dat hier op de dolman rode epauletten gedragen worden. J.A. Langendijk tekent echter op een aquarel van 1806 ook epauletten op de dolman en geeft hier dus een bevestiging van dit merkwaardige feit.

Het grappige van deze Langendijk aquarel is, dat de kanonnier hier bij de dolman een hoed van het oude type draagt, hetgeen natuurlijk een overgangsdraacht kan zijn geweest.

Officieren

De officieren waren gekleed als de manschappen. De kleding was echter van fijn laken en als distinctieven werden epauletten gedragen, zoals reeds bij de Artillerie te Voet is vermeld. De sjerp werd gedragen als bij de officieren van de cavalerie, n.l. met de kwast op de rechterdij. Wanneer in de winter of bij slecht weer de rok geheel toegeknoopt werd gedragen, dan werd de sjerp over de rok gedragen.

De overrokken van de officieren waren van hetzelfde model als voor de officieren van de cavalerie met rode biezen om de kleine kraag.

Toen de dolman ingevoerd werd, droegen de officieren deze met gouden galons en tressen. Ook de galons en figuurtres op de pantalon waren van goud. Het vest van scharlakenrood

laken was in grote tenue met gouden tressen versierd; in kleine tenue met bolle huzarenknopen.

De huzarensjerp was van donkerblauw zijden koord met goud gemengd en met gouden schuivers of knopen.

De huzarenmuts had gouden vangsnoeren, lis en knoop en een pluim van rode vautourveren. De rangen werden onderscheiden door galons op de mouwen en op de dijen van de pantalon: 2e luitenants één galon om de Hongaarse knoop, 1e luitenants 2 en kapiteins 3 dergelijke galons. Voor dagelijkse dienst de gebruikelijke frak met gouden epauletten, rood vest met gouden knopen en daarbij een hoed van nieuw model.

De overrokken van de officieren werden bij het Besluit van 28 november 1804 enigszins gewijzigd, n.l. de grote liggende kraag werd aan de onderzijde rondom bezet met goud galon. Voor de kapiteins was dat 1 ½ duim breed en voor de luitenants 1 duim. De sabel werd aan de koppel over de overrok gedragen. Datzelfde gold voor de sjerp, zoals reeds eerder is vermeld.

Onderofficieren

De onderscheidingstekens van de onderofficieren zijn reeds onder het hoofdstuk Artillerie te Voet beschreven, evenals de overrok van de onderofficieren. Deze laatste was hier uiteraard van het model van de cavalerie.

Toen in 1804 de dolman ingevoerd werd, was deze voor de onderofficieren van fijn laken. De chevrons bleven als onderscheidingstekens gehandhaafd, al zal het model wel aangepast zijn geweest aan de vorm van de opslagen van de dolman.

Het was toegestaan om buiten dienst een hoed te dragen. Uit de tekst blijkt echter niet of die hoed met de dolman of met de frak gedragen zou moeten worden.

Trompetters

Tot aan 1804 wordt er in de kledingvoorschriften met geen woord over de kleding of onderscheidingstekens van de trompetters gerept. Bij de invoering van de dolman werd voor de trompetters een scharlakenrode dolman - en uiteraard ook een pantalon - met lichtblauwe uitmonstering voorgeschreven. Deze rode dolman werd ook tijdens het Koninkrijk Holland nog door de trompetters gedragen, getuige een tekening van Chr. Suhr, de "Burger van Hamburg".

BEWAPENING

Sabel met gebogen kling en koperen gevest, de schede met koperen haak- en oorband, hetgeen zeggen wil dat de schede zelf van hout was, met zwart leer overtrokken. Verder een pistool van hetzelfde model als voor de cavalerie.

Op 7 januari 1800 werd wel een nieuw model sabel ingevoerd, maar deze zal weinig verschillend zijn geweest met het vorige model. Een sabeltas is in deze periode nooit gedragen.

PAARDENTUIG

In de eerste voorschriften werd niets over het paardentuig vermeld. Wel vinden wij een bepaling van 7 januari 1800 waarin een nieuw model zadel wordt aangekondigd.

Eerst in het kledingvoorschrift van 1802 wordt er van een donkerblauwe schabrak en holsterkappen, met rood galon afgezet, gewaagd.

Dit sumiere voorschrift wordt echter op 2 augustus 1803 aangevuld met het volgende. De schabrak wordt vervangen door een donkerblauwe waltrap met rood galon.

De gehele uitrusting voor het troepenpaard bestaat uit een zwart Engels zadel, de lepel met koperen beslag, 2 pistoolholsters zonder kappen; 1 portsingel; 2 stijgriemen met koperen beugels; 1 voortuig met koperen hart als beslag er op; 1 staatriem met 2 koperen plaatjes; 1 hoofdstel met 5 koperen plaatjes op het kruis; stangteugel, koppelriem en ketting; 1 rijstang; 1 trens met gebit.

Een leren oversingel met riem en ringen; 1 donkerblauwe mantelzak met rode biezen en met het compagniesnummer in rood. Drie lange en 1 korte pakriem en 1 stalhalster.

Wanneer men de gouaches van Genaert van 1802 bekijkt, vindt men de meeste van deze uitrustingsstukken daar al op getekend. Men kan dus aannemen, dat het voorschrift van 1803 voor het grootste gedeelte stoelt op de bestaande toestand.

Alleen de waltrap is beslist nieuw, doch het is te betwijfelen of deze werkelijk is ingevoerd.

De gouache van Genaert van 1805 heeft n.l. praktisch dezelfde schabrak en holsterkappen als die van 1802. Helaas is de waltrap nergens op tekeningen te vinden.

Voor de officieren werd in het kledingvoorschrift van 25 september 1804 een Engels glad zadel met lepel voorgeschreven. De waltrap voor de grote tenue van blauw laken met gouden galon; die tot kleine tenue als de in gebruik zijnde (nergens beschreven, maar waarschijnlijk met rood galon afgezet).

De hoofdstellen, borst- en staatriemen naar het model als voor de troep.

DE VELD- EN TRANSPORTTREIN

De uniformen van de Veld- en Transporttrein waren zeer eenvoudig. De eerste kledingvoorschriften geven bij het Besluit van 26 juli 1800, dus 6 maanden na de oprichting van het korps, aan de kanonrijders een buis, vest en rijbroek van ordinair blauw laken. Het buis had een klein opstaand kraagje van rood laken en de mouwen waren gesloten door een gulp van rood laken. Verder werden zij voorzien van een hoed met zwarte kokarde en gele lis, een blauwlakense jas en een ransel.

De oppercommandeurs en commandeurs (opperwachtmeesters en wachtmeesters) droegen een rok van blauw laken met rode kraag, de opslagen gesloten door een gulp van rood laken. Als onderscheidingstekens chevrons op de mouwen. Hoewel deze niet nader worden omschreven, zullen deze wel ongeveer gelijk geweest zijn aan die van de opperwachtmeesters en wachtmeesters van de Rijdende Artillerie, Vest, broek en rijbroek van blauw laken, jas van de zelfde stof en hoed met rode pluim met zwarte top. Deze laatste als onderscheid met de onderofficieren van de Rijdende Artillerie. Toen in 1803 luitenants bij de Trein werden benoemd, kregen deze de rang van jongste luitenant bij de Rijdende Artillerie. Zij droegen dan ook de kleding en distinctieven van deze rang. De commandanten van de divisieën droegen - wanneer zij niet de rang van officier hadden - een epaulet (zoals reeds vroeger gebruikelijk was).

Er bestaan slechts enkele prenten van de uniformen van dit korps. De series van Geneert geven geen uniform tekeningen. Wel waren er in het Krijgsgeschiedkundig Archief een paar aquarellen, die van iets latere tijd zijn.

J.A. Langendijk heeft een aardige aquarel gemaakt van een "Commandeur en Gemeene van de Bataafsche Karreknegts" uit 1806. De kanonrijder draagt een kort buis met geelkoperen knapen, rode kraag en panden, rode gulp met 3 knoopjes op de opslagen. Hoed met rode pluim, zwarte linten en rode koordjes om de hoed op te tomen. Rijbroek met zwart leer bezet en van boven tot onder met koperen knopen toegeknoopt.

De commandeur is in een blauwe overrok gekleed met eenzelfde type hoed. Beiden dragen een sabel met geelkoperen gevest en dito montuur aan de schede.

ICONOGRAPHIE

ARTILLERIE TE VOET.

- J. J. Genaert* : *Bijzondere Kleding der Bataafsche Troupes 1802. Artillerist van de vóór- en achterzijde.*
- J.A. Langendijk* *Artillerieofficieren in dienst van de Bataafsche Republiek 1798. Atlas Van Stolk.*
- Anoniem* *Kanonniër te voet van achteren gezien. 1805. Bibliothèque Nationale Parijs.*
- Anoniem (waarschijnlijk J.J. Genaert)*
Officier van de Artillerie te Voet 1805 Destijds Krijgsgeschiedkundig Archief.

RIJDENDE ARTILLERIE

- J. J. Genaert* *Bijzondere Kleding der Bataafsche Troupes 1802. Rijdende Artillerist van vóór- en achterzijde. Idem te paard naar links gezien*
Kon Nederl. Leger- en wapenmuseum
- Anoniem* *Rijdende Artillerist in frak idem*
- J.J. Genaert* *Rijdende Artillerist in dolman met schako 1805. Destijds in Krijgsgeschiedkundig Archief.*
- J.A. Langendijk* *Bataafsche Rijdende Artillerie, Officier en Gemeene Coll. Dr. J. v. d. Hoeven Officier van de Bataafsche Rijdende Artillerie 1798 Atlas Van Stolk.*
- Chr. Suhr* *Abbildungen der Uniformen aller in Hamburg seit dem Jahre 1806 bis 1815 einquartiert gewesene Truppen: Officier in frak.*

ARTILLERIE TREIN

- Anoniem (waarschijnlijk J.J. Genaert)*
Luitenant en soldaat 1805. Destijds in Krijgsgeschiedkundig Archief, copie in K. N. L. M, Leiden.
- J.A. Langendijk* *Bataafsche Karreknechts, Commandeur en Gemeene 1806 Coll. Dr. J.v.d. Hoeven.*
- Chr. Suhr* *Abbildungen der Uniformen, usw.*
Officier en soldaat van de artillerie trein.